

Sprog i Norden

Titel: Stark nordisk språkgemenskap – uppdrag för den akademiska utbildningen i Skandinavien

Forfatter: Anna Helga Hannesdóttir och Gitte Mose

Kilde: Sprog i Norden, 2011, s. 47-58

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

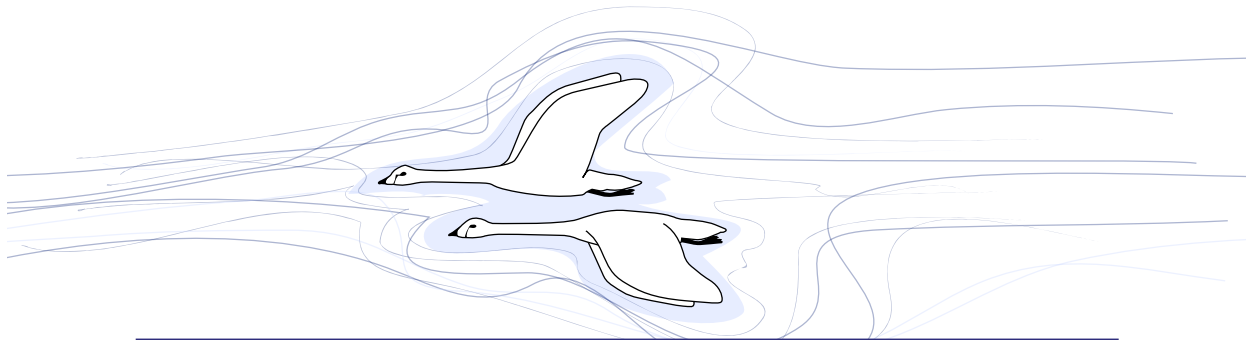
Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Stark nordisk språkgemenskap – uppdrag för den akademiska utbildningen i Skandinavien

Anna Helga Hannesdóttir och Gitte Mose

Den officiella nordiska språkpolitiken syftar till att det nordiska språksamarbetet även fortsättningsvis ska bedrivas på de skandinaviska språken. Därför bör grannspråksundervisningen i skolan förstärkas. För att så ska kunna ske krävs att grannspråken får en adekvat behandling i utbildningen av dansk-, norsk- och svensklärare, där kommunikation och framför allt förmågan att förstå talare av de andra skandinaviska språken fokuseras. I dag är de högre lärosätenas och lärarutbildningarnas tillgång till grannspråkstalande lärare mycket begränsad. För att skapa förutsättningar för fortsatt nordisk språkgemenskap krävs ett tydligt grannspråksuppdrag till de lärosäten som utbildar dansk-, norsk- och svensklärare. På samma sätt som skolans grannspråksuppdrag formuleras i kursplanerna för danska, norska respektive svenska, måste lärarutbildningarnas grannspråksuppdrag formuleras i examensordningen för lärarexamen. Därigenom skulle det akademiska ansvaret för den nordiska språkgemenskapens framtid läggas på rätt nivå i lärosätenas organisation, det vill säga hos rektor. Så skapas en helhet och ett sammanhang för en effektiv grannspråksundervisning.

Den nordiska språkgemenskapen för en tynande tillvaro. Interskandinavisk språkförståelse blir allt sämre. Trots att en rad policydokument och handlingsplaner upprättats för det officiella språksamarbetet har framgångarna uteblivit, när skandinaver träffas använder de allt oftare engelska som kommunikationspråk. Men – tro det eller ej – framtiden för det nordiska språksamarbetet ser ljusare ut nu än någonsin förr.

Nordiska Ministerrådet har med den *Deklaration om nordisk språkpolitik* som samtliga ansvariga ministrar i Norden undertecknat tagit ett initiativ för att

stärka språkgemenskapen. Direktiven är tydliga och uppföljningen är redan igång. En nordisk organisation för arbetet har skapats, en expertgrupp har utsetts, en koordinatorsfunktion har inrättats och tillsatts och utbildningsministrarna har fått ansvaret för frågan. Nu gäller det att hålla tungan rätt i mun och skapa helhet och sammanhang i satsningen på språkgemenskapen.

Bakgrund

I början av 2000-talet fick författarna till denna artikel i uppdrag att kartlägga villkoren för undervisningen i Nordens språk och litteratur vid universitet och högskolor i Norden. Uppdragsgivare var Samarbetsnämnden för Nordenundervisning i utlandet, samarbetsorganet för lektorsadministrationerna i de nordiska länderna. Nämnden verkar för att främja undervisningen i språken i Norden, i nordisk kultur och samhällsförhållanden samt för att öka intresset för Norden vid utländska universitet och i utlandet i allmänhet. Samarbetsnämnden hade konstaterat att de nordiska språkens ställning inom universitetsundervisningen just i Norden hade förändrats och man ville få en överblick över nordistikens status vid de lärosäten som utbildar gymnasie- och universitetslärare i de nordiska länderna. Det uppdrag vi fick var komplext och detaljerat, men tyngdpunkten låg på undervisningen i de nordiska språken och i de nordiska ländernas litteratur. Situationen för färöiska, grönländska och samiska skulle beaktas, men det var de statsbärande språken som stod i fokus (Hannesdóttir & Mose 2003). Våren 2009 var det dags för en uppföljning.

Den lägesbeskrivning som här följer bygger på våra kartläggningar och de slutsatser vi dragit av dem. I första hand diskuteras utbildningen av gymnasielärare och lärare i grundskolan i Skandinavien och den tillgång man har till infödda grannspråklärare inom denna utbildning. Också utbildningens plats i det nationella utbildningssystemet behandlas. Det är grannspråken som står i centrum för vår framställning, inte litteratur, kultur och samhällsförhållanden. Med *grannspråk* menar vi de politiskt definierade grannspråken: danska, norska och svenska. Vidare relateras läget, såsom det framstod för oss, till de mål och prioriteringar som formuleras i *Deklaration om nordisk språkpolitik*.

Kartläggningen

De skandinaviska lärosätenas tillgång till lektorer i grannspråken var 2002 som följer: I Danmark fanns då tre norska och tre svenska lektorer, i Norge fanns en dansk och en svensk lektor, i Sverige fyra danska och fyra norska lektorer. Vårt uppdrag gällde de lärosäten som utbildar lärare för gymnasier och universitet.

Traditionellt är det de gamla universiteten som har "nordiska lektorer" eller "sändelektorer", alltså utsända inhemska talare av det aktuella språket, förmedlade av de nationella lektorsadministrationerna. Men utbildningen av gymnasielärare ligger inte längre bara vid de gamla universiteten – nya universitet har tillkommit, och i Norge och Sverige ges akademisk utbildning i norska respektive svenska också vid högskolor som inte har universitetsstatus. Dessa tog vi med i vår kartläggning.

Den uppföljning som vi genomförde våren 2009 var mer än den första inriktad på grannspråken och på tillgången till lärare med grannspråkskompetens vid de lärosäten som bedriver lärarutbildning. Grannspråkslärarna hade inte blivit fler. I Norge var antalet sändelektorer oförändrat, en dansk och en svensk lektor, båda vid Universitetet i Oslo. I Danmark och framför allt i Sverige var tendensen snarast den, att lektorer som slutat sedan 2002 inte hade ersatts med nya. Lunds universitet utgjorde ett undantag. Där hade utbudet av kurser i danska utökats och antalet danska lektorer fördubblats: från en 2002 till två 2009. De "nya" universiteten och högskolorna har inga nordiska lektorer anställda.

Av de svar vi fick från institutionerna, både 2002 och 2009, kunde vi konstatera att det inte i första hand var på institutionsnivå som intresset för grannspråken saknades. På många håll där man inte har nordiska lektorer försöker man ändå tillhandahålla nordiska inslag i utbildningarna. Där förekommer lösningar såsom regelbundna, bilaterala lärarutbyten och ett par lärosäten skickar sina studentgrupper på studieresor till varandra. De kurser för lärarstudenter som ordnas vid de nordiska pärlorna Lysebu, Schæffergården och Voksenåsen erbjuds studenterna när möjlighet ges, och för några lärosäten utgör dessa kurser själva stommen i lärarutbildningens grannspråksinslag. Möjligheten att utnyttja kurserna styrs emellertid helt av faktorer som inte institutionerna själva kan påverka.

Andra lösningar som tillgreps bestod exempelvis i att låna en lektor om sådan fanns att tillgå vid ett närliggande universitet. I andra fall anlätades infödda grannspråkstalare som timlärare. Ganska många lärosäten nöjde sig emellertid med att undervisa om språken och om språksituationen i de nordiska länderna, medan ytterligare andra hade gett upp och utelämnade grannspråksinslagen helt.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de slutsatser vi drog 2003 fortfarande äger giltighet. Institutionernas faktiska möjligheter att ge adekvat grannspråksundervisning varierar kraftigt, och de största hindren består oftare i lärosätenas ekonomiska och strukturella förutsättningar än i de enskilda institutionernas bristande engagemang (se Hannesdóttir & Mose 2003).

De nordiska förutsättningarna

Den nordiska språkpolitik som formuleras i *Deklaration om nordisk språkpolitik* skall säkra helheten och sammanhanget i Nordiska Ministerrådets språksatser, och syftet med den är bland annat att det nordiska samarbetet även fortsättningsvis ska bedrivas på de skandinaviska språken, alltså danska, norska och svenska. Den utgår ifrån alla nordbors rätt att "tillägna sig förståelse av och kunskaper i ett skandinaviskt språk och förståelse av de övriga skandinaviska språken, så att de kan ta del i den nordiska språkgemenskapen". Detta är en av utgångspunkterna för den språkpolitiska deklARATIONEN. Ett av dess fem mål är "att alla nordbor kan kommunicera med varandra, i första hand på ett skandinaviskt språk" (s. 82).

I deklARATIONEN formuleras vidare fyra teman som de undertecknande ministrarna enats om att arbeta med. Ett av dessa teman rör "språkförståelse och språkkunskap". Skolan utpekas som viktig aktör i sammanhanget: "Grannspråksundervisningen i skolan [bör] förstärkas, liksom undervisningen i skandinaviska språk som hjälpspråk och främmande språk" (s. 83). Ministrarna har förklarat som sin avsikt "att fortsatt arbeta för att förverkliga de långsiktiga språkpolitiska målen i deklARATIONEN" (s. 79).

För att uppnå målet att nordborna ska kunna kommunicera med varandra på de skandinaviska språken måste hela det danska, norska och svenska utbildningssystemet få ett tydligt formulerat grannspråksuppdrag med fokus på kommunikativa färdigheter.

Grannspråkskommunikation

Kommunikation förutsätter förståelse, och den interskandinaviska språkförståelsen har gjorts till föremål för en rad studier. Den senaste genomfördes av svenskarna Lars-Olof Delsing och Katarina Lundin Åkesson. Deras undersökning gällde nordiska gymnasieelevers förståelse av de skandinaviska språken, och deras resultat bekräftade i princip vad som framgått av tidigare undersökningar (Delsing & Lundin Åkesson 2005, se även Lund i denna volym). Den tendens till förändring de kunde urskilja var att grannspråksförståelsen i vissa avseenden hade blivit sämre. De analyserar sina resultat med utgångspunkt i ett antal parametrar och konstaterar helt kort: "Bland annat verkar grannspråksundervisningen i skolorna vara bristfällig" – dock utan att precisera detta uttalande närmare (Delsing & Lundin Åkesson 2005:144).

Ministrarna vill förstärka grannspråksundervisningen. I verkligheten är det inte bara undervisningen som behöver förstärkas. Själva förutsättningarna för den behöver ändras i grunden. Och grannspråksundervisningen måste läggas

om. Den behöver fokuseras på kommunikation och framför allt på förbättrad förmåga att "förstå annerledes talande människor" (Haugen 1953:248).

Gransspråken inom nordistiken

Det finns en tydlig diskrepans mellan den traditionella nordistiken som lektorerna bidrar till att föra vidare och den instrumentella gransspråksundervisning som kan utgöra grunden för fortsatt interskandinavisk kommunikation. Av våra två kartläggningar framgick ganska tydligt att man inom nordistiken inte nödvändigtvis anlägger ett gransspråksperspektiv på de nordiska språken. Fokus är inställt på teoretisk förståelse av språkssystemet snarare än på praktisk kommunikation. Forskning i andra nordiska länders språk och litteraturer bedrivs i varierande utsträckning, dels som ett inslag i nordistikens deldiscipliner (såsom exempelvis dialektologi, språkhistoria, syntax), dels i form av studier av någon särskild språklig eller litterär aspekt. Utgångspunkten för det nordiska perspektivet i dansk-, norsk- och svenskdisciplinen vid universiteten i Skandinavien utgörs främst av det akademiska modersmålsämnet nordiska arv, formulerat på 1800-talet när disciplinerna grundades och med prägel av den komparativa språkforskningens historiska grundvalar. Vidare har de olika ländernas ämnes-traditioner utvecklats i skilda riktningar, och även inom varje land för sig varierar genomslagskraften hos det nordiska perspektivet och ämnets nordiska arv vid olika lärosäten.

Det funktionsinriktade gransspråksuppdrag som ska säkra att det nordiska samarbetet även fortsättningsvis bedrivs på de skandinaviska språken sammanfaller bara delvis med nordistikinstitutionernas fokus. Dessa måste få ett tydligt incitament till att i större utsträckning beakta gransspråken ur en kommunikativ aspekt.

Läro-utbildningen i de skandinaviska utbildningssystemen

Läro-utbildningen är organiserad på olika sätt i de olika ländernas utbildningssystem. I Danmark och Norge ligger ämnesstudierna i gymnasielärarnas utbildning i danska respektive norska ofta inom ramen för det ordinarie utbildningsutbudet i den akademiska nordistikdisciplinen, och professionsdelen är då fristående från ämnesstudierna. Grundskolläro-utbildningen är förlagd till professionshögskolor. I Sverige är både gymnasieläro-utbildningen och grundskolläro-utbildningen huvudsakligen akademiska professionsutbildningar. Det svenska ämnesinnehåll som ingår i läro-utbildningsprogrammet motsvarar därför inte helt

de ordinarie ämnesstudier i nordiska språk/svenska som leder till en generell akademisk examen. Sådan krävs i sin tur för den forskarutbildning som leder till behörighet för lärartjänster på universitetet.

Lärarnas förutsättningar

Av Delsing & Lundin Åkessons undersökning framgick att knappt hälften av gymnasieeleverna i de skandinaviska skolorna hade fått grannspråksundervisning över huvud taget i skolan, bara 4,5 % hade fått mer än "bara lite". Oss veterligen har denna fråga inte ställts till de dansk-, norsk- och svensklärare som nu är verksamma i skolorna i Skandinavien. (Se dock Østlies bidrag i denna volym.) En rimlig hypotes torde vara att andelen lärare som fått adekvat undervisning om grannspråken i skolan eller inom ramen för sin lärarutbildning inte är större än vad som var fallet bland gymnasisterna. Det är dock sannolikt att de äldsta nu verksamma svensklärarna har fått inleda sina akademiska studier i modersmålet med att läsa "Tors färd till Utgårdaloke" på fornvästnordiska i Wimmers utgåva. Åtminstone de yngre bland de danska grundskollärarna borde, enligt de detaljerade direktiven för den danska modersmålslärarutbildningen, ha fått en hel del undervisning i grannspråken, och även gymnasielärarna har examinerats på norskt och svenskt innehåll. De danska gymnasisternas blygsamma prestationer i Delsing & Lundin Åkessons undersökning tyder dock på att lärarnas utbildning inte varit framgångsrik, om syftet med grannspråksinslaget har varit att främja deras framtida elevers språkförståelse. De lärosäten som utbildar de danska grundskollärarna har inga nordiska lektorer anställda och det har inte heller alla universitet – men några av dem har det.

Det svenska Lärarutbildningskonventet, som är ett forum för ansvariga för lärarutbildningarna vid svenska lärosäten, genomförde för några år sedan en enkel enkätundersökning om grannspråk i utbildningen av svensklärare. Det fanns en samstämmighet bland de lärosäten som besvarade enkäten: grannspråksinslaget har minskat över åren, det består i många fall av att studenterna läser texter om de nordiska språken och, slutligen, lärar- och studentutbyten förekommer men inte i någon större utsträckning.

Utvecklingen verkar inte gå åt rätt håll.

Direktiv till lärarutbildningen

Hur ser då direktiven för lärarutbildningarna ut när det gäller grannspråken? Här har vi den svaga länken. De danska direktiven är som sagt detaljerade och klara (se också Hannesdóttir & Mose 2009). Grundskolelärarna ska ha "kendskab til

nordiske nabosprog og nabosprogsdidaktik”, gymnasielärarna skall utsättas för modersmålstalande norrmän och svenskar och de ska klara en examen i norska och svenska. Den svenska examensordningen för lärarexamen innehåller inga krav om grannspråkskompetens för svensklärare vare sig i grundskolan eller i gymnasieskolan; inte heller den norska. Uppdraget är indirekt genom att grannspråken ingår i de kursplaner för skolan som ska ligga till grund för lärarnas undervisning.

Denna diskrepans mellan de politiska ambitionerna på nordisk nivå och de nationella förutsättningarna för att uppfylla dessa har påpekats förr. 2005 sammanfattar Lis Madsen resultaten av sin utredning av grannspråksmomentet i de nordiska skolorna och i lärarutbildningarna så här:

Det ser alt i alt ikke så godt ud. Hvis læreruddannelserne ikke sikrer, at de kommende lærere er uddannet til at varetage undervisningen i nordiske sprog, og hvis det nordiske samtidig får mindre og mindre betydning i fagplanerne for grundskole og gymnasiale uddannelser, er det ikke svært at se, hvordan det vil gå med sprogforståelsen i Norden (Madsen 2005:6).

Liknande slutsatser dras i utredningen “Det umistelige” från 1996 och i en rad rapporter dessförinnan. Vad som tydligt framgått i dessa och i våra kartläggningar är att det inte ställs några krav på den akademiska nivån i utbildningssystemet – varken från nordiskt håll eller på nationell nivå. Detta torde vara den viktigaste orsaken till att de nordiska ambitionerna inte förverkligats i större utsträckning än vad som varit fallet. För att få till den “helhet” och det “sammanhang” som Ministerrådet eftersträvar i sina satsningar måste denna lucka i utbildningssystemet täppas till. De politiska och ideologiska argumenten för grannspråksundervisningen som fundament för den nordiska språkgemenskapen når inte fram till de universitet och högskolor som utbildar de lärare som fått uppdraget på sin lott.

Nu är en hel del utmärkta grannspråksprojekt igång. De är dock bara punktinsatser med begränsad räckvidd. För att skapa helhet och sammanhang i insatserna måste det till en strukturell lösning för grannspråken. De akademiska lärosätena spelar en viktig roll när det gäller att upprätthålla och främja den nordiska språkgemenskapen. De måste få tydliga direktiv för sitt arbete. De har ett uppdrag att utbilda lärare, ett uppdrag som i alla fall i Sverige specificeras i regeringens regleringsbrev till de enskilda universiteten. Lärarutbildningen är styrd på ett sätt som varken anses inkräkta på universitetens autonomi eller på forskningens akademiska frihet. Om också grannspråkskompetens inkluderades i lärarutbildningarnas redan detaljerade examensordningar skulle universi-

tetens roll i det nordiska språksamarbetet bli tydlig. Ansvaret skulle då läggas på rätt nivå: på rektor och inte på den enskilda universitetsinstitutionen. I Sverige införs en ny lärarutbildning hösten 2011. Den svenska utbildningsministern är den som hittills gjort minst för att leva upp till ambitionerna i språkdeklarationen: här har han chansen att visa att han tar den på allvar!

Nytt grannspråksupdrag

Grannspråksundervisningen måste koncentreras på kommunikation. De unga måste se en poäng i att knäcka kommunikationskoden. Och deras lärare måste ha sådana kunskaper om grannspråken och om kommunikativa strategier att de kan motivera de unga. Det måste handla om att förstå och att göra sig förstådd!

Delsing & Lundin Åkesson undersökte också elevernas förståelse av engelska. Ungdomarna i alla de skandinaviska länderna förstår engelska bättre än grannspråken. Skillnaden kan dock betraktas som marginell med tanke på att drygt hälften av eleverna inte har fått någon undervisning alls vare sig i eller om grannspråken. Engelska har alla gymnasister läst många timmar i veckan under många år. Återigen: fokus måste – när det gäller grannspråken – ligga på den kommunikativa aspekten och på den fördel skandinaverna har när de förväntas tala sitt modersmål. De flesta grundskole- och gymnasieelever håller nog med om att de har lättare att uttrycka sig på sitt modersmål än på engelska. Men då krävs det också att den andra parten förstår.

Den grannspråksundervisning som nu trots allt förekommer i skolorna har länge varit fokuserad på kulturförmedling snarare än på praktisk språkförståelse. Och kulturförmedlingen är viktig – men den leder uppenbarligen inte till ökad språkförståelse. För att uppnå de formulerade målen måste grannspråksundervisningen byta spår.

Bonuseffekt

Även aldrig så ytliga studier i grannspråken erbjuder suveräna möjligheter att uppfylla ett annat av språkdeklarationens mål: “att alla nordbor har allmänna kunskaper om vad språket är och hur det fungerar” (s. 82).

Förutom sin kommunikativa potential kan grannspråken fungera som ett slags spegelbild för det egna språket. Språkliga normer och konventioner framstår i all sin nakenhet när de jämförs med grannspråkets lösningar på samma språkliga problem. Språkets likhet gör att dessa lösningar ofta är genomskinliga och begripliga för eleven. Rätt och fel i språket relativiseras vid konfrontationen med grannspråkets brott mot exempelvis det egna språkets enda

“riktiga” sätt att stava. Att saker heter som de heter och inte något annat är frågor som annars är svåra att formulera, men de aktualiseras av annorlunda, genomskinliga lösningar som etablerats i ett grannspråk¹. Grannspråkens lösningar kan läggas till grund för diskussioner som leder till åtminstone en insikt om vad språket är och hur det fungerar. Sådana insikter utgör en förträfflig grund för en allmän språksyn som kan berika modersmålet med ett andraspråksperspektiv och också ge ett perspektiv på andra, främmande språk. Här förtjänar den syn på grannspråken som 1986 lanserades av språkpsykologen Lars Henriksen att lyftas fram som det främsta språkliga argumentet för att ägna sig åt grannspråksstudier:

- Grannspråken ger perspektiv på det egna språket.
- Grannspråket är ditt språk såsom det kunde ha varit!
- Studera svenska/norska för att förstå saker om danskan.
- “I danskerens oplevelse af svensk – og i svenskerens oplevelse af dansk – *afsløres sprogets hemmeligheder*”. (Henriksen 1986)

Studera danska och norska för att förstå förhållandena i svenskan! Med sina annorlunda men ändå genomskinliga lösningar låter grannspråken oss se det egna modersmålet i ett nytt ljus.

De offentliga organen

Vad kan då de offentliga, språkvårdande instanserna i Skandinavien göra? Som institutioner med ett nationellt språkligt uppdrag kan de påverka den nationella språkpolitiken. Det svenska Språkrådet är Sveriges officiella organ för språkvård och språkpolitik. Skolan är den viktigaste arenan för språkpolitiskt arbete. I Språkrådets uppdrag torde därför ingå att bevaka arbetet med styrdokumentet för skolan och lärarutbildningen och ha tillsyn över att dessa överensstämmer med de politiska ambitionerna. Utan helhet och sammanhang i de nationella utbildningssystemen är målen svåra att uppnå på nordisk nivå.

I samband med uppföljningen av språkdeklarationen har de nordiska språknämndernas nätverk också fått ett nordiskt uppdrag. De ska rikta en del av sin

¹ Svenska lärarstudenter hösten 2010 undrade vad slags stol en *lænestol* eller *lenestol* kunde vara. När de väl kommit på att det var vad man på svenska med ett lånord kallar en *fåtölj* följde en livlig diskussion om huruvida en *fåtölj* var ett slags *tölj* eller *ölj* och vad i så fall *få* respektive *fåt* var för något – en morfologisk diskussion som sedan utvecklades till att gälla relationen mellan det språkliga tecknet och det betecknade.

verksamhet direkt mot barn och unga och deras grannspråksförståelse samt bedriva uppsökande verksamhet för att informera avnämare såsom skolor, gymnasier, yrkesutbildningar, lärarutbildningar och lärosäten om dessa och andra liknande aktiviteter i nordisk regi.

En angelägen uppgift för den nya koordinatorsfunktion som inrättats är att formulera ett nytt innehåll och en ny inriktning för utbildningssystemets grannspråksuppdrag. Innehållet ska fokusera på kommunikation – på förmågan att förstå annorlunda talande människor. Detta uppdrag kan spridas såväl genom de verksamma lärarnas nationella organisationer och deras nordiska organisation Nordspråk som genom de nationella fora som finns för lärarutbildningarna: Det pædagogiske fagudvalg i Danmark, Nasjonalt råd for lærerutdanning i Norge och Lärarutbildningskonventet i Sverige. För att uppdraget ska gå att fullfölja behöver de blivande dansk-, norsk- och svensklärarna ges möjlighet att konstatera att kommunikationen över de skandinaviska språkgränserna faktiskt kan fungera. Det är lärosätenas ansvar att tillhandahålla denna möjlighet – oavsett om utbildningen ges vid ett universitet eller vid en högskola.

En ljusnande framtid

Det gäller att inte låta den nedslående bild som tecknats här leda till uppgivenhet och handlingsflamning. Förutsättningarna för att skapa den helhet och det sammanhang som hittills saknats i Nordiska Ministerrådets satsningar på grannspråksundervisningen är trots allt bättre nu än någonsin. Det är uppenbart att det är lärarnas utbildning som är språkgemenskapens svagaste länk. Genom tydliga krav på grannspråkskunskap i dansk-, norsk- och svensklärarutbildningens examen stärks denna länk. Då kan en helhet och ett sammanhang uppnås.

De organisatoriska ramarna är definierade, ansvariga har utsetts och målet med arbetsuppgifterna har formulerats. Syftet med grannspråksundervisningen har förtydligats så att kommunikationen ska stå i centrum. Ministrarna har talat. Men det är inte de som gör jobbet. Det gör de dansk-, norsk- och svensklärare som fått den utbildning de behöver för att klara sin uppgift.

Litteratur

Deklaration om nordisk språkpolitik 2006, 2007: Nordiska Ministerrådet, APN 2007:746. Köpenhamn.

- Delsing, Lars-Olof & Katarina Lundin Åkesson, 2005: *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska*. TemaNord 2005:573. Nordiska kulturfonden, Köpenhamn.
- Hannesdóttir, Anna Helga & Gitte Mose, 2003: *Undervisning i Nordens språk och litteratur vid universitet och högskolor i Norden*. TemaNord 2003:507. Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.
- Hannesdóttir, Anna Helga & Gitte Mose, 2009: "Fåtöljer, kartofler og hybelkaminer i skolen. NaboSpråksundervisningens vilkår – en lille tilstandsrapport". I: *Norsklæreren* 3/2009, s. 14–19. Oslo.
- Haugen, Einar, 1953: "Nordiske språkproblemer – en opinionsundersøkelse". I: *Nordisk Tidsskrift* 1953, s. 225–249. Stockholm.
- Henriksen, Lars, 1986: "Sprogets hemmelighed. En sprogpsykologisk vejledning i at få udbytte af at beskæftige sig med de nordiske nabosprog". I: *Mål & Mæle* 2/1986. Köpenhamn.
- Lund, Jørn, 2011: "Hvad skal vi med de nordiske sprog og sprogene i Norden i globaliseringens tidsalder?" I: *Sprog i Norden* 2011, s. 9-14.
- Madsen, Lis, 2005: *Udredning angående sprogforståelsen i Norden og den nationale opfølgning*. Kan laddas ned från <http://www.nordenibio.org/?bits=D112&lang=sv>
- Østlie, Mette, 2011: "Det nordiske perspektivet er styrket i norskfaget i videregående skole – Illusjon eller realitet? I: *Språk i Norden* 2011, s. 59-73.

Summary

The goal of the official Nordic language politics is that the Nordic language cooperation shall continue to be conducted in the Scandinavian languages. Therefore, the subject neighbouring Scandinavian languages must be strengthened in schools. To that purpose the subject must be adequately treated in the education of teachers of Danish, Norwegian and Swedish. The stress must be on communication skills and above all the ability to understand speakers of the different Scandinavian languages. In the education of teachers today there is a lack of teachers with enough competence for this training. To maintain the

Nordic language community, it is necessary to formulate a specific commission of this subject to the relevant education institutions. It ought to be a task expressively formulated in the system of qualification of exams, in the same

way as it is formulated as a task in the curricula of Danish, Norwegian and Swedish. Thus the responsibility in higher education for the future of the Nordic language community would be located at the right level, that is, with the vice-chancellor.